

Grün Hänge Auzeln

St. Peter, meine sehr erhabene Gr. Schenkung,
welche für die Bauern, die in Lützen
leben, gemacht ist, gebracht
ist.

etc.

Das die Schenkung von Lützen.

Sozial.

1804.

rar. 66
A 264

Lühhifenne Selletus

mis sest suremast seädusse ramatust
lühhidelt wälja woetud on, kus sees
meije Sure Keisri Herra seädus-
sed, mis maa rahwa pärrast antud
on, kes Liwlandi Gubernenti wällit-
susse all ellawad, täiemalt woip
luggeda, nenda kui need numrid,
mis siin lehhe ääre peäle trükki-
tud on, juhhatawad.

Saksa kelest Tallina maa keele päle ärraselletud

Wridrik Dawid Lentst,si,

Tarto=linna esimesest Saksa Kirksandast.

Tarto=Linnas,

Trükkitud M. G. Grentsussse jures. 1804.

NSV Teaduste Akadeemia
keskraamatukogu

Rnr

RE 944

Esimenne peatükk.

M a a r a h w a d i g u s s e d.

Esli tallomees ei pea mitte ilma temma
nima tahtmata sest maast ehk tallust, mis
peale temma ükskõrd on kirja pantud, ärra-
kõllatud, ja ka mitte sunnitud sama, muud tööd
tegema, kui agga sedda, mis maa harrimist
ütub. Seine luggu on keik Keisri Herra teggo
ek orjus, ehk nekruti andminne.

Ei olle lubba, ja keeltaks sest ajast sadik kogu-
oniste ärra, tallo rahwast, olgo meeste ehk
naeste rahwas, ilma sedda maad, kus peale
kummad on kirjutud, ärramüna, woi pantiks
andma, woi muul moisnikul ärrakinkima.

Kui üks pärris Herra omma tallomeest muu-
tõ peale tahhap pruukida, mis ei putu maa harri-
mist, ehk tedda ühhe teise moisa all tahhap anda,
mis ei olle temma omma pärris mois, ehk mis
kõrgone teise Kohto wallitsusse all on, siis

Stummit Effe järrele fuures Seabuse
kamatis woi järrele wotada.

§. 4

6

peap se tallomehhe ennese prii tahtminne, ja mitte
suggugi wâe kaup ollema, ja Kihhelkonna-Koh- S. 6
hus peap selle ülle ühhe tunnistusse kirja andma.

Kui tallorahwas tahhawa abbiello sisse astu-
da, siis ei olle neile muud lubba selle jures tarwis
otsida, kui agga omma lihha wannematte käest.
Siiski peawad nemmad ennegi sedda ka moisa
wannemattele teada andma. * * * 10

Üks prii mees, kes kohhegi moisa all ei olle
pârris, woip ühhe tallomehhe tüttart kossida, ja
ep olle temmal ühtegi tarwis, omma pruti eest
rahha maksma. * * * 11

Kui agga maa rahwa tüttar lapsed tahha-
wad teise Gubermenti wallitsusse alla abbiello
sisse minna, siis peab selle eest 25 Rublad
Kirriko laeka sisse makstud sama. Sedda-
samma hinna peap ka makstud sama, kui üks tallo
poeg woõra Gubermenti maast endal naest tah-
hap wõtta. * * * 12

Eirolandi maa rahwale on ka se õigus an-
tud, et nemmad woiwad ommast sugguwoõsfast
need Kohতোমোস্তিাদ ংরার wallitseda, mis Walla-
Kohto, Kihhelkonna-Kohto, ja Landrihti-Kohto
sees Kohto abbimehhed peawad ollema. * 13

Keikil prii rahwadel, ja ka pârris rahwa-
dele, olgo nemmad moisniko, woi linna, woi

muu Herra moisa all parris, antaks ka sedda samma digust, mis Keisri Herra kässo peäl neil Keisri moisade tallomeestele antud on, et nemmad sedda maad, mis peäl nemmad ennast on asfutanud, rahha eest woivad ostada, ja ni kui muud põlwe rahwad sedda maad kui omma parris maad pruvida.

S. 16
17

Keis maa rahwas, kes mitte maad ei harri, nimmetaks moisa perreks.

19

Need moisa perred, mis isseärratses maa rahwa põlweks arvataks, woivat ka ärraparritud, ja kui nende Herra parriad temma muud warra enda wahhel ärrajaggawad, nende jao peäle ka ilma maata ärrajaetud, agga mitte müüdyd sada.

23

Need moisa perred, mis moisnikude ehk muu Herrade parris ommad, kellel moisad ei olle, woivad tallo rahwaks ennast heita. Siis antaks lubba, sähhärdutsed parris rahwad üks kord keikist müüma, agga muido nisuggutse Herra kätte, kellel endal siin Eiwolandi maal parris mois on. Nisuggused ärramüütud perred sawad siis woi tallomehheks pantud, kui se uus Herra need tahhap maa peäle asfutada, woi ka temma perre all üleswoetud.

25

Kui moisa perred tahhavad abbiello sisse astuda, siis on neile sesamma õigus, mis tallo rahwadel selle ramato sees §. 9. 10. 11. (numris) antud on.

§. 28

Nendafammoti woip nell ni heästi ligutaw kui ligutamatta warra olla, ja nemmad peawad sedda ka ommaks piddama.

29

Wimaks on neil ka (nenda kui 4 mas peatükis õppetaks, kus se Kohto seadus kinnitaks, mis siin tallorahwade heaks seätud on,) sesamma õigus nende Kohto de jures, mis keigile muu tallorahwadele on.

30

Keigile maa rahwadele, mis Liwlandi Gubernenti sees ellawad, on se õigus, et nemmad pärris maad endale woiwad osta, ja et nemmad ka, ni kui keik muu suggu inimised meije Wenne Riiki sees, woiwat sedda omma pärris maad piddada, müa, ja omma laste peäle ärra pärritada.

31

Kui moisa Herrale tarwis on, tallomeeste maad enda põllo kõrwal wõtma, siis peap temma Rewisioni Kohto jures sedda ärraselletama.

33

Ni kaua kui nende mõõtmata moisade peäl maa-moõtja moõtminne ep olle weel lõppetud, ei woi Moisa Herra mitte tallo rahwade maad enda põllo kõrwal wõtta.

35

Kui perrast 25 aastad ühhe walla sees ennam
 maad on harritud, ja rahwas ka parremaks sanud,
 siis ehk woip jälle üks uus übermoõdminne maa
 moõtja lãbbi, ja moisa wãlja suremaks teggemin-
 ne tarwis tulla: siis ehk woip ka se moisa Herra,
 nenda kui se seãdus kannap, mis nõud kinnitud
 saap, tallo maad jälle omma põllo kõrwale wõtta.
 Ugga se lubba ei pea temmal mitte ollema, selle ue
 übermoõdmisse lãbbi omma tallomeeste orjust ehk
 maksõ suremaks teggema, woi ka nende maid ue
 arro järrele arwama, kui tedda Rewisioni Kohhus
 on arwanud.

S. 37

Kui nõud moisnikul se nou on, et temma
 ühhe tallomehhe maad enda põllo kõrwa himmus-
 tap wõttma, siis peap temma sedda sel perremeh-
 hel 3 aastad enne teãda andma. Kui need 3 aastad
 mõda lãinud, siis peap se Herra, selle arro järrel
 mis Kihhelkonna Kohhus ja Landrihti Kohhus
 selletawad, sell tallopojäl selge rahhaga maksma:

1) Keik mis tallomees on kullutanud, sedda
 tallo parremaks teggema, need honed, mis temma
 ehhitatud, need aijad mis ta soetanud, ehk puiega
 tãis istotanud, ja muud sedda saarnast.

2) Keik sedda wimatse aasta leikust, mis
 weel ei olle kockõ korjatud.

3) Igga taleri maa eest, mis peäl se maa on arwatud, faks Kublad hõbbe rahha. / /

S. 38

Keif need seädused peawad ni heästi nüüd, kui ka tullewatsal ajal igga ümbermodtmisse ja tõise luggu jures, mis igga 25 aastad woip tarwis tulla, feige Liwlandi Gubermenti moifade peäl kindlaste peetud sama. Kui agga üks moifa Herra ühhel tallomehhel nende mollematpidditse tahtmisse järrel ühhe tükki maad kontrakti peäle on wälja annud, siis peap selle kontrakti järrel keif nende wahhel selletud sama. / /

39

Üks perremees, kellel nüüd selle seädusse järrele se maa ja tallo temmal ja temma lastele kinnitud on, ei woi mitte ommast maast ärralükkatud sada, olgo siis et Walla-Kohhus temma peäl sedda õigust olleks mõistnud, ja se Kihhel-Konna-Kohhus sedda olleks kinnitanud. Misugune ärralükkamine ei woi muido sündida kui:

1) Kui temma sest ajast sadik, kui temma Rewisioni-Kohto polest omma ue wakko ramato kätte sai, kahhemõrra surema wõlla on teinud, kui temma maa hind arwatud on. Teine luggu on, kui temma nisuggutse hädda läbbi, mis ülle feige se maa káinud, ehk muu willetsusse läbbi selle wõlla sisse olleks johtnud, ni kui on tulle kahjo, wilja hukkaminemisse, lojukste ärrafuremisse, rahhe,

ehk muu nisugguse õnnetusse läbbi. Kui temma agga omma holetusse, jomisse, ehk muu kurja ello läbbi selle wõlla sisse sanud, ja Kohhus temma peäle sedda õigust moistap, siis wõip temma ommast tallust lahti sada.

2) Kui temma sedda wanna wõlla, mis temmal jubba enne selle ue wakkoramato seadmist olli tehtud, kue aasta sees ei tasfu, waid weel ni paljo ue wõlla peäle teep, et se wõlg kaksõrd suremaks saap, kui se hinna arro, mis peäl temma maad on arwatud.

3) Kui temma omma pahha ellamisse, holetusse, laiskusse, ning jomisse parrast kolbatumaks arwatud on, eddespiddi sedda tallo piddama.

S. 40

Kui nüüd üks perremees nisugguse süü perrast ommast tallust lahti saap, ehk ka ärrasurrep, wõttap temma wannein poeg jälle sedda tallo wallitsust enda kätte. Kui agga se Walla-Kohhus sedda poia ka temma kurja ello parrast kolwatumaks peaks arwama, siis saap se teine poeg tallo mehheks pantud, ning nenda järrestiko. Kui need pojad agga weel wäetumad on, siis wallitsep se Walla-Kohhus, moisa Herra kinnitamisega neil lastele holekandjid, kelle Kohhus on, nende wäetumatte warra ülles lastma kirjotada, ning kui moisa Herra sedda litap, sedda tallo wallitsust,

ja ka nende ligutawad warra ühhe nende suggu-
laste kätte ni kaua andma, kui need wäetumad
tais kasfunud sawad. Kui agga sell kaddunul
perremehhel sugguge pojad ei olle, ehk se Walla-
Kohhus keif need pojad kolbatumaks arwaw, siis
nimmetap se moisa Herra omma tahtmisse järrel
ühhe uut perremees, agga kui se woip olla, siis
peap ikka sedda ennaminne üks neist lähhemast
suggulastest pea-meess ollema. * * *

S. 41

Mingisugguse muu luggu pärrast, kui agga
nenda kui sin on kinnitud, ei pea kunnagi lubba
ollema, ühhe perremeesst ommast tallust wäljalük-
kama, olgo siis et se tallomeess sedda isse tahhaks,
mis peäl agga se Kihhelkonna-Kohhus ühhe tun-
nistusse kirja peap andma. * * *

42

Keif ligutaw warra, mis tallomeess omma
enda waewa läbbi on sanud, olgo mis taht,
peap ilma feelmata temma omma ollema, misga
temma woip tehha, mis ta tahhap, tedda ärra-
müa, ärra kinkida, pantiks panna, ja pärritada.

43

Kui üks perremees omma tallo ärra annap
ehk surrep, siis ei jäe seäl tallo sees ennam, kui
need lojuksed, mis moisa Herra senna sisse on
andnud, ja mis kirja ülles on pantud. Keif muu
tallomehhe warra, mis ta digel ja ausal wisil on
sanud, jäep ka temma omma, ehk temma pärriattele.

46

ollema, kui tallomehhe maa arro kannap, siis peab se liig orjus mahhajama.

S. 60

Kui monnel paikal peaks tarwis minnema, et monned tallomeeste orjused, kui nende maa ja orjus teine teise wasto arwataks, peaksid wähhendatud, ehk foggone mahhajäetud sama, siis peap se seddawisi seätud sama.

62

Keif maa rahwa orjused ja maksud sawad wanna rootsi arro järrele sedda wisi seätud:

1) Need pärris waffo päewad,
2) Mitmesuggutsed maksud, ni kui maa need annap.

3) Abbi teopäewad.

63

Kui tallomehhe orjused suremad ommad, kui temma maa hind on arwatud, ja kui se moisa Herra ei jaffa, temmale neist abbi-päewadest middagi taggasi jättma, siis on tallomehhel lubba, sest maksust, olgo wilja ehk muud kumminest, wälja wallitsema, mis ta sowip, et temmale woi foggoniste, woi osfast peab mahhajäetud sama, ni paljo kui temma selle lia orjuse wasto kostap. Mendasammoti peap ka, kui need abbi päewad waffo ramatus lilleswoetaks, seätud sama, mil ajal aasta sees need peap wäljawoetud sama, ja kui laua nemmad moisas peawad seisma.

64

Need parris waffo päewad, mis kunnagi ei pea suremaks, kui tallomehhe maa poole hinna wäärt arwatud sama, näitawad ka sedda wälja, kui paljo moisa wälja peäle peap wälja kühwetud sama.

S. 65

Abbi teopäewade pärrast sawad need sinnatfed seädussed siin kinnitud.

1) Wina teggemisse jures peawad moisa Herrad õige õppetud wiina teggiad piddama.

2) Moisa kildi, (ehk woori) peäl ei pea ellades ennam kui üks koorm hobbose waffo päewa peält woetud sama.

3) Igga waffo jalg teopäewa peäle ei pea ennam keddramist peäle pantud sama, kui 2 naelad, linna, woi 4 naelad willa, woi 5 naelad taffo.

66

Keikide abbi teopäewade ning muu orjusse jures kinnitaks, et iggal ajal aasta sees pool neist tööteggiaft innimestest tallo sees ikka koddõ peawad jäema, omma enda tödd tallitama. Edine luggu on leikusse ajal, siis woip moijast ennam rahwas woetud sada.

67

Kui ep olle ni paljo innimesed kui selle maa arro järrel on seätud, ühhe tallo sees, siis teep temma omma orjust nende innimeste arro järrel, mis praego seäl ommad.

69

Kui üks perremees, kes ue maa peäle ennast asfutap, keik tallo tarwidust omma enda jouust

ja ilma moisa abbita on saatnud, siis peavad temmal 6 prii aastad ollema, et temma nende sees moisas egga minksuggust orjust ei orja, egga ka makso ehk kummnest ei maksa. ° ° °

S. 70

Kui üks moisa Herra ühhe ue, ehk ka wanna tallomehhega orjusse woi makso parrast teist wisi, kui siin ramatus on seätud leppib, siis peap se leppimine ni kui keik muud leppimised ja Kontraktid Kohto polest finnitud sama. ° ° °

71

Kui tallomehhel omma ärrajaetud maa peäle metsa ei olle, egga kuttmisses, egga hone ehhitamisses, siis woip tallomees ni kui ennemuiste, omma puu tarwidust moisa metsast ilma makso ta wotta, agga mitte müügi tarwis, mis moisa puuga ärrakeelatud on. ° ° °

72

Kui tallomehhel tarwis on, moisa Herra käest woi rahha, woi ka wilja, ehk muud asjad wõlgo wottma, ja kui temmal joudo ei olle, sedda wõlla ärramaksmä, siis peap temma sedda tödga ehk orjussega ärratassuma. Siiski ei pea need wõlla päewad mitte kullimisse ehk leikusse ajal, ei ka ellades ennam kui üks tödteggia innimenne hawal moisa Herrast wäljawoetud sama. ° ° °

74

Reige Liwlandi maa sees peavad Kohto paigad soetud sama, kus tallorahwade riidlemised teine teise wahhel, ning ka need kaebdused moisa

wannematte ja tallorahwade wahhel peawad bien-
detud, ja seäduste järrele Kohhut moistetud sama. S. 76

Igga moisa peäle peap üks Walla=woi Tallo-
rahwa=Kohhus seätud sama, kus sees 3 Kohtomoistis-
jad maa rahwa suggust peawad ollema, kes igga
3 aasta perrast ueste ärrawallitsetaks, ja kellel
ühhesuggune õigus on, omma moistusse järrel
rääkima ja Kohhut moistma.

79. 80
82

Peäle nende kolme seätu Kohtomoistjade arro-
mis Walla=Kohto sees peawad ollema, peap weel
ni heästi perremeeste kui ka sullaste seltsist kum-
mastegi üks liig=Kohtomees wallitsetud sama, et
kui üks neist tõistest wahhest pudup, se Kohhe-
temma assemel woip Kohtus olla.

83

Neil Walla=Kohto meestel, ni heästi neil
pärriis=kui ka neile liigmeestele peap rahha palk,
woi ka muud tasumist seätud sama.

86

Uhhe Walla=Kohto mehhe peäle, kes omma
ammeti alwaste peab, woip Kihhelkonna=Kohto
jures kaebada.

87

Kui üks kaebdusse assi ennam kui 5 Rublad
wäärt on, siis on lubba, Kihhelkonna=Kohto
jures Walla=Kohto moistmisse wasto abbi otsima.

91

Walla=Kohtole on melewald, feige maa
rahwa riidlemisse peäle nenda Kohhut moistma,
kui wannast selle walla sees wiisiks on olnud.

95

Kul kaebdusfed moisnikko ninf maarahwade wahhel Kihhelkonna Kohtust Landrihti Kohto kätte on sadetud, ja kui need kaebajad Landrihti Kohto moistmissega ka rahhul ei olle, siis woiwad nemmad weel sure Dia Howgerihti jures abbi otsida.

S. 125

Ni kui keik muud Saksa rahwas wanna ennes mitse seadusse järrel Landrihti Kohto digustmoistmisse wasto Sure Howgerihti jures woiwad abbi otsida, nendasammoti woiwad sedda ka moisa Herrad ja ka tallomehhed tehha, kui neil seggatsed asjad enda wahhel on, ja Landrihti Kohto digustmoistminne neil mitte meele järrel ei tahha olla.

127

Nende maa rahwa asjade tallitamissesk tehhas Howgerihti sees üks issearrane Kohhus.

128

Howgerihti Kohto sees sawad keik tallomeeste asjad moisa Herrade wasto lühhidelt, ja ni kui selle sure Kohto issearratsesk holeks antud asjad tallitud, separrast et maa rahwal ei pea ilmaasjane rahha kullu ollema.

129

Howgerihti Kohhus on wiimne Kohhus, kus maa rahwa kaebdusfed moisa Herrade wasto diendetaks.

130

Kui need Kohtud nende tallomeeste kaebdusfed moisa Herra wasto peaksid tõeks löidma, ja tassumist tarwis arwama, siis on sure Revisiooni seadusse ramato sees keik seatud, kuida wiij se tassuminne peap peäle pantud sama.

133

Se hea kombe üllespiddaminne moisa perre ja teoliste jures antaks moisa Herra kätte, ni kui ka sedda woimust, kerged nuhtlusfid nende peäle pannema.

134

Need nuhtlusfed woitwad olla :

1) Wangi põlli wee ja leiba peäle, agga Feige
Laueminne kahheks päewaks.

2) Jhho farristus, agga mitte ennam kui
15 hobidega woi keppiga, woi laste witsadega.

S. 135

Need eksitussed mis eest Moisa Herra nisug-
gutsid nuhtlussid woip peäle panna, ommad suure
Kewisioni seädusse ramato sees nimmitud.

136

Kui need eksitussed ei putu moisa Herrat egga
sedda wallitsejat, kes temma assemel on, siis mois-
tap se Walla-Kohhus sedda õigust, mis nuhtlus
tallomehhele peap sama.

137

Tallo perremehhed ei olle sugguge muu nuht-
lusse all, kui agga selle all, mis Walla-Kohhus
nende peäle moistap.

138

Moisa perrele ja teolistele antaks ka lubba,
et nemmad woitwad Kihhelkonna-Kohto jures kae-
bama minna, kui moisa Herra need lialt ja ülle
seädust, mis siin seatud on, peaks lastma nuhtlema.

139

Keif muud farristusse wisid, mis enne sedda
monne moisa peäl, ehk ka monne mara sees on
prukitud, olgo neil nimmi mis taht, peawad siit
sadiß arrakeeltud ollema.

140

Se moisa üllewaatja ehk junkur, kui ta isse
maa-rahwa suggust ehk moisa perrest on, peap
esamma ihho nuhtlusse peäle Kohtust arramoiste-
ud sama, mis temma ülle selle seädusse, mis
nüüd kinnitud on, übbe tallo inimist ehk moisa
perret lastnud nuhheida.

141

Se moisa Herra peap omma moisa ja walda
agga ustawal inimessel üllewaatmisses ja wal-
litsemisses kätte andma. Kui sepärrast üts moisa

wallitseja isse moisniko ehk pealikko auu mees on, siis peab temma Sandrihti Kohto kätte antud sama, kui temma lia maia karristussega selle seadusse wasto effip.

S. 142

Ka need junkrud ja üllewaatjad, kes prii rahwas on, peawad sellesamma nuhtlusse alla sama, mis nemmad selle seadusse wasto lijalt lasknud moisa rahwadele andma.

143

Maa rahwa kohhus, mis nemmad peawad teggema.

Meie Ewlandi maa-harrimisse tööks arwataks ka teillis- ja kattusse-kirowe teggeminne, potti tuhha ja labja põlletamine, puddelli teggeminne, ehk muud nisuggutsed soetamissed ning teggusid, mis paiguti tarwis lähhawad, kus suur mets ja paks rahwas on.

7

Kui üks maa mees, kes moisa perre all on olnud, woi ammeti mehheks ennast heitnud, jälle sowip maad wõttma, ja tallomehhe põlwe siise taggasi minnema, siis peap temma Herrale sedda rahha, mis ta temma wälja-oppetamisse eest on ärrakullutanud, woi rahhaga, woi teenistussega enne ärratassuma.

8

Wendafammoti kui moisa Herra ühhe waese ehk järrelejäenud last kasso lapses üleswõttap, ja tedda hea ammeti peäle lassep ärraoppetada, misga temma omma peatoidust woip teenida, ja se kassolaps sowip jälle tallomehheks minnema, siis peap temma weel 12 aastad pärrast sedda kui tem

ma täis kassonu on sanud, Herrale moisa perre
all tenima.

S. 9

Moisa Herral on ka meelewald, ühhe om-
mast perrest tallomehheks teggema, ja tedda ärra-
jaetu maa peäle pannema.

24

Need moisa perret, mis ilma moisata Herra-
dele, ehk ka nisugguste Herrade pärris ommad,
kes moiskiko auu peäle tõstetud on, woiwad ka
nende laste wahhel ärrajaetud sada.

26

Need moisa perret, kes ühhe moisa jures kirja
pantud on, agga pärrandusse jaggamisse läbbi
ommast moisast ärra sanud, woiwad muido kohhe
selle ärrasurrnu Herra laste ja laste laste peäle
ärrapärritud sada. Kui agga selle Herra suggu
peaks koggone wälja surrema, ja need rahwast
weel ei olle priiks lastud, siis woiwad nemmad
iälle selle moisa peäle taggasi minna, kus nemmad
Newitioni Kohtust üllestirjutud on, kui need ued
wafko ramatud tehti.

27

Iggal ühhel tallo perremehhel ja temma las-
tele peab se tallo ning maa jäema, mis temma
jauks kirjutud on, kui temma ja temma lapsed
sedda orjust ja maksu, nenda kui 3^{mos} peatükkis
seätud on, makswad.

32

Kui agga moisa Herra ommad weiksid, ehk
riikstad, ehk muud asjad tallole on andnud, siis
peap se tallomees need, ni kui nemmad kirja on
pantud, hoidma, ja ei tohhi neist middagi mil
nouul ärramüma ehk ärraraiskama.

44

Maa harrimisseks ja tallitamisseks on lojut-
sed ja ka seemed üsna tarwis. Seperrast peab
igga tallomees omma enda heaks, ning et ta

omma tööd ilma wirwimata iggal ajal woiks tallis-
tada, püüdma, ni paljo weiksid ja ka semet iggast
wiljast endal soetama, kui tal omma tallo surusse
jäärrel tarwis on.

S. 45

Nekruti andminne on Eimlandi maa tallo-
mehhe kohhus, ni kui ta keige Wenne riiki tallo-
meeste kohhus on.

49

Moisa perret ei woi Walla-Kohhus nekrutiks
wallitseda. Agga moisa Herral on lubba sedda
omma perrega tehha.

52

Üks talloperremees, kes moisa Herrast ühhe
puustusse peäl, olgo ta moisa woi tallomehhe
pääralt, uest asfutud on, ja kui se Herra temmal
annap keik, mis ühhe täielikko tallo piddamis-
seks tarwis on, orjap 6 aastad essimesse leikusse
jäärrel kaks kolmat ossa sest orjussest ning mak-
sust, mis temma maad on arwatud, ja perrast 6
aastad keik terwelt, nenda kui se arro ja seädus
kannap.

68

Kui üks tallo wahhest õnnetusse läbbi omma
honedest ilma jääp, ehk kui need honed koggone
ärralaggunud ommad, siis pearwad need teised
selle walla tallud ilma maksota keik kokko wedda-
ma, mis nende honede ehhitamisseks tarwis on,
ja ka tööteggjad iggast tallust arro järrele appi
andma.

73

Need koddapolitsed peap moisa Herra jälle
maa harrimisse peäle püüdma juhhatama, ja neile,
kui se woip olla, ärrajaetud maad andma selle seä-
tud arro järrele, ehk need ka nisugguste tallode
sisse sullaseks pannema, kus rahwa pudus on.
Kui se keik agga ei woi olla, siis woip Moisa Herra
need moisa töö jures pruvida; agga Kihhelkonna

Kohhus peab sedda teädma ja järrel andma. Nend-
 dasammoti on moisa Herral ka meelewalda, ni-
 suggutsel wallalissel inimissel lubba andma, lin-
 nas ehk muu küllade sees tenima, ja temmaga
 ühhe aastase makso pärrast leppima. Ni kaua,
 kui nisuggusid wabhad inimessi kohhegi ei woi
 panna, peawad nemmad moisale sedda orjust mis
 seätud on, orjama. / / /

S. 75

Moisa Herral antaks üks üllewaatminne ja
 wallitsus keige walla ülle kätte. / /

77

Walla-Kohto jures peawad keik asjad suud
 suu wasto ärraselletud sama. / / /

89

Walla-Kohto õigust moistminne peap moisa
 Herrast kinnitud sama. / / /

90

Kui keddagi pea-õõwerust on ekfinud, siis
 peap Walla-Kohhus tedda warssi kinni pannema,
 ja Kihhelkonna-Kohtole sedda teäda andma. /

92

Walla-Kohhus kannap kängeste hoold, et
 tallorahwas keik omma seädust ning orjust truiste
 peawad teggema. / / /

93

Muhtlusse seädusfed Walla-Kohto jures.

94

Kihhelkonna-Kohhus peap tallomeeste kaeb-
 dusfid omma moisa Herra woi wallitseja wasto,
 lia orjusse ehk ka üllekohtose karristusse pärrast,
 järrele kuulmisses wasto wõttma, nink püüdma,
 need tällitsejid teine teisega ärraleppitama. Nend-
 dasammoti peap Kihhelkonna-Kohhus ka need
 kaebdusfid Walla-Kohtode ülle järrele kulama. /

98

Se Kihhelkonna-Kohtomees, kelle kihhel-
 konnast se assi ehk kaebdus on, mis Kohto ette
 tuaks, ei pea kunnagi omma Kihhelkonna asja
 ülle õigust moistma. / / /

102

Sedda Kihhelfonna : Kohto Ullewallitsejad
ni heästi kui ka need maarahwa Kohtomoistiad,
fes temma abbimehhed ommad, pantaks wanduma.

S. 103
104

Kihhelfonna : Kohhus istup seädusse järrele
egga kuu esimeste päewade sees, ni kaua, kui
need ettetodud asjad feik ärraselletud on.

105

Nende asjade sees, mis maa rahwal teine
teifega teggemist on, moistap Kihhelfonna : Koh-
hus õigust. Kui agga se assi sedda moisa Herrat,
woi fes temma asemel moisa wallitseja on, putub,
et nende wahhel ja walla wahhel üks seggane assi
juhtup, siis peap Kihhelfonna : Kohhus woi püüd-
ma, need ärraleppitama, woi lähhatap, kui nem-
mad ei tahha leppida, feik mis ta selle asja selle-
tamisse jures lasknud kirja pannema, Landrihti
Kohto kätte.

108

Kui ühhel tallomehhel omma Moisa Herra
wasto kaebdus on, siis peab temma enne Herral
endal sedda asja ärratähhendama, ja temma käest
abbi palluma. Kui Herra temma palwed miste
wasto ei wotta, siis woip temma sedda Walla : Koh-
tole, woi ühhel Walla : Kohto mehhel teada anda,
ja siis wimaks Kihhelfonna : Kohto jures kaebada.

109

Keik maa rahwa kaebdusfed Kihhelfonna :
Kohto jures sawad suu sannaga ärraselletud.

110

Kui teddagi tahhap Walla : Kohto wasto
Kihhelfonna : Kohto jures abbi olla, siis on se
üks päinis siis lubba teggema, kui se assi ennam
kui 6 Rublad wäärt on, ja kui temma 6 nädalad
perrast Walla : Kohtomoistmisse teada andmisse
päewa, Kihhelfonna : Kohto jures kaebama tullen.
Kui need 6 nädalad möda wõtmad, siis ei wo-
taks temma kaebdust ennam wasto.

112

Kui üks tallomees kess tõõ ehk orjusse jures,
 kui ta teole moisas on, Herra peäle tahhap kaebada,
 siis peap ta enne sedda tõõd tallitama ja löppetama. §. 113

Ei antaks ühtegi tallomeestele lubba, hulga-
 liste Kohto jures minnema, kui nemmad tahha-
 wad kaebada, waid üksine. 114

Kui üks maa mees tiggedussest ja selgest ülle-
 annetussest teistkorda tühja kaebdust Kihhelkonna
 Kohto ette toop, siis peap temma ihho nuhtlussega
 sama karristud, nenda kui Kohhus tedda wäärt
 ollewad, moistap. 115

Neil Landrihti Kohto maa Kohtomeestele an-
 taks lubba, weel kaks liig Kohtomehed appi wott-
 ma, kes monnikord nende pärris Kohtomeeste
 assemel peawad ollema. 120

Kui keddagi tahhap Kihhelkonna Kohto moist-
 misse wasto Landrihti Kohto jures abbi otsida,
 siis peap se assi ennam kui 10 Rublad wäärt ollema. 124

Keif maa rahwa asjad peawad Landrihti
 Kohto sees lühhidelt, ja ni kui sure kasso peäle
 selle Kohto kätte antud asjad tallitud sama. 126

Sure Senati Kohto Ullem Prokurör, —
 tarto maa Riiki Revisiõni Kohto Ulle-
 wallitseja, ning Auu linti Kandja

V. P. S. T. S. T. N.

F. v. Jagemoisler ning Arnold Trautmann,
 Sekretariused.